MERIDIAN CRITIC No. 2 / 2015 (Volume 25)

Pentru o poetică a imaginarului: hainele femeieşti din basmul fantastic românesc

Costel CIOANCĂ
Academia Română, Muzeul de Artă Veche Apuseană, România

Abstract: Rich in mythical elements, female clothes from Romanian tales were not mere ornaments. In theory, Romanian traditional imagery was based on the real-fictional opposition. In practice, the real and the fictional were always juxtaposed, in order to be credible and efficient. Thus, female clothes represented, in an anagogical sense, the character's spiritual identity, and conditioned or restructured the content of epic narratives.
Keywords: semiotics; imagology; Romanian fantastic tale; female clothing; connotations; symbolism.

Poetic prezentate, categoriile de fiinţe feminine dintr-o altă lume decât cea a eroului de basm, impresionează, condiţionează şi aproape că „fetişizează" demersurile eroului, care, de cele mai multe ori, pivotează în jurul nevoii de apropiere erotico-maritală faţă de o astfel de fiinţă. Toată bogăţia şi intensitatea epică a basmelor fantastice devine, prin această perpetuă goană după o astfel de fiinţă feminină, o subiectivă experienţă senzorială, afectivă, imaginară care trebuie să obiectivizeze (epic) acţiunile eroului. Hrănind deopotrivă gândirea şi simţirea eroului (şi a auditoriului/consumatorului de basm), aceste râvnite fiinţe feminine, venite din sau descoperite în alte locuri decât spaţiul cotidian al eroului, sunt un cumul de calităţi şi aptitudini non-umane, care le oferă putere şi autonomie, făcându-le irezistibile. Practic, intrând în contact cu o astfel de fiinţă feminină, accidental sau nu, eroul de basm este sortit să intre în sfera de gravitaţie a acestei fiinţe, să încerce o apropiere şi/sau o „ancorare" a acesteia în planul său cotidian. Dar, *cine* sau *ce* sunt aceste fiinţe? Încercasem, în alte locuri,[1] să creionez liniile

[1] Vezi studiile dedicate unor astfel de fiinţe feminine „speciale" (*Scalda sacră a zânelor* din volumul *Contribuţii la o fenomenologie a* ***corpului*** *din basmul fantastic românesc*, aflat sub tipar) sau studiul *Motivul*

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)

directoare ale acestor categorii de fiinţe feminine „speciale". Sintetic, analiza aplicată, în cele două studii menţionate, acestor categorii de fiinţe feminine, relevă faptul că avem de-a face cu un model ontologic de referinţă care, graţie substanţei corporale şi valorilor semnificante ale lucrurilor descoperite şi întâmplărilor trăite de erou în dimensiunea unei astfel de fiinţe feminine, va aduce şi va produce, la nivelul epicului de basm, profunde şi ireversibile modificări (psihice şi comportamentale) în destinul acestuia.

Aflat mult timp în căutarea unei astfel de năluci, eroul va fi pus, deodată, în faţa unei realităţi ontice căreia, chiar cu minimul de iniţiere oferit de cineva *deja iniţiat*, cu greu poate să îi facă faţă. Căci, dacă această fiinţă nemuritoare pe care o doreşte (erotico-marital) eroul, este respectată şi râvnită *pentru ceea ce este* (= o fiinţă dintr-o altă lume, diferită de cea a eroului, cu atribute fizice şi psihice deosebite etc.), prin descoperirea şi expunerea ei, trebuie că ea îşi doreşte să fie respectată, râvnită, admirată *şi ca femeie*.[2] În faţa unei fiinţe *altfel* decât el, cu atribute pe care el rar le posedă (= frumuseţe desăvârşită; capacitatea de a se metamorfoza, la nevoie sau la dorinţă, în altceva decât propria-i natură; aptitudini de zbor etc.), pentru a reuşi în dezideratul erotico-marital propus, eroul este obligat să folosească metode „neortodoxe" (şi acelea dezvăluite de altcineva deja iniţiat!). În mod firesc, ajuns în apropierea acestei fiinţe semidivine, eroul îşi sporeşte înflăcărarea, dar îşi epuizează raţiunea, fiind copleşit de atributele teofanice ale subiectului râvnit. Dincolo de situaţiile standard (= când eroul reuşeşte să îşi apropie o fiinţă feminină dintr-o altă lume doar prin *simplul consimţământ al acesteia,* graţie unei *ursiri*, fie *frumuseţii deosebite a eroului*)[3], două sunt modalităţile prin care eroul muritor de basm poate înfrânge sau cuceri *corpul de neatins* [4] al unei fiinţe feminine nemuritoare:

1) *furarea veşmintelor*, respectiv

2) *bătaia (fizică) administrată unei asemenea fiinţe feminine.*

---

fecioarei războinice din basmul fantastic românesc (Cioancă 2015), cu amendamentul că, acolo, în acele studii, m-am oprit ceva mai îndelung asupra dimensiunii iconografice şi imagologice a acestor categorii de fiinţe feminine, rămânând ca în acest studiu să încerc doar „fenomenologizarea corporală" a hainelor purtate de aceste fantaste fiinţe feminine.

[2] Ne-o demonstrează, fără nici un dubiu, acel moment al *reîntoarcerii* unei astfel de *zâne* **în lumea ei** după recuperarea atributelor divine (= *haine, aripi, voal, pălărie* etc. furate de erou), aceasta lăsând eroului, totuşi, o şansă infimă de *regăsire/recuperare* prin menţionarea locului ei de rezidenţă, *situat totdeauna în lumea ei*, unde acesta o poate afla.

[3] Haşdeu, 2000, p. 59; Oprişan, 2005-2006, I, pp. 62, 244-245; II, pp. 7, 21-22, 48-49; Şerb, 1967, I, pp. 50-51; II, pp. 166-167 etc.

[4] Proiecţie a unei (generale) dorinţe imaginare, ***corpul de neatins*** poate fi definit, la nivelul basmului fantastic românesc, ca *un* ***principiu vital*** *care determină, menţine şi/sau condiţionează o* ***limită*** *a realităţii ontologice (trans)corporale care, prin încărcătura ludică (= corpusul de trăiri emoţional-afective induse eroului) şi dimensiunea cognitivă (= obligatoria iniţiere a eroului pentru a înţelege şi surmonta* ***separaţia*** *dintre sine şi ceea ce râvneşte), va obiectiva, epistemic, toate demersurile şi acţiunile ulterioare ale eroului de basm, întru apropierea şi/sau încatenarea unei astfel de fiinţe feminine speciale.*

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)

Aici şi acum voi scrie doar despre furarea veşmintelor[5].

Câteva consideraţii despre „somatologia˝ hainelor

> Îmbrăcămintea, mai ales cea intim legată de corp, este prezentă în vrăji, în rituri de sacrificii, în ceremonialuri populare. Simbolismul concret al fiecărei piese din îmbrăcămintea oamenilor se precizează şi prin sistemul de tabuuri şi datini legate de confecţionarea sau purtarea lor în cadrul funcţiei lor ceremoniale. (Evseev, 1994, p. 80)

Cu siguranţă, în întreaga istorie a civilizaţiei umane, rolul şi/sau semnificaţia *simbolică* a veşmintelor au surclasat funcţia *protectoare*. Cu o destul de bogată literatură dedicată eminamente acestui subiect[6], exemplele pot fi nenumărate, dar: prin deosebita importanţă acordată; prin ritualizarea şi *păstrarea* (= *nedegradarea*) *funcţiei simbolice* a unor veşminte în cadrul unor comunităţi şi, nu în ultimul rând, prin *legătura simbolică* pe care acestea o au cu hainele din basmele româneşti, merită amintite câteva categorii de astfel de veşminte „speciale". Pornind de la menţiunile mitologice clasice şi raportându-mă la situaţiile specifice întâlnite în antologiile de basme citate, am încercat o (scurtă) împărţire a rolului jucat de veşminte la nivelul epicului tradiţional, după cum urmează:

- ***parte/obiect într-un cult***[7]***,*** neomiţând „greutatea" simbolică pe care acestea o presupun sau o deţin[8]*;*
- ***alegorie a unui eveniment special***[9]

---

[5] Modalităţile prin care eroul basmului fantastic românesc reuşeşte să îşi apropie erotico-marital o asemenea fiinţă feminină, sunt dezbătute, in extenso, într-un studiu separat (*Înfrângerea și/sau cucerirea* ***corpului de neatins*** *din basmul fantastic românesc*, aflat în curs de tipărire într-un alt periodic).

[6] Din care trebuie amintite, prin amploarea demersului ştiinţific, studiile coordonate sau semnate Ruth Barnes, Joanne B. Eicher (eds.), *Dress and Gender: Making and Meaning*, 1992; Justine M. Cordwell, Ronald A. Schwarz (editors), *The Fabrisc of Culture. The Anthropology of Clothing and Adornment*, 1979; Emma Tarlo, *Clothing Matters: Dress and Identity in India*, 1996; Linda Welters (ed.), *Folk Dress in Europe and Anatolia. Beliefs about protection and fertility*, 1999 etc.

[7] „[…] Să faci **haine sfinte** fratelui tău Aaron, pentru cinste şi podoabă. Vorbeşte cu toţi cei cu inima înţeleaptă, pe care i-am umplut cu un duh de pricepere, **să facă veşmintele lui Aaron, ca să fie sfinţit şi să-mi împlinească slujba de preot**.; […] Să ţeşi turban de in subţire; să faci un turban de in subţire şi să faci un brâu lucrat la gherghef. Fiilor lui Aaron să le faci tunici, să le faci brâie şi să le faci scufii, spre cinste şi podoabă. **Să îmbraci cu ele pe fratele tău Aaron şi pe fiii săi împreună cu el. Să-i ungi, să-i consacri, să-i sfinţeşti şi-mi vor sluji ca preoţi.**" (*Exodul* 28, 2-3, 39-41); „[…] Şi Moise a luat din untdelemnul pentru ungere şi din sângele de pe altar; a stropit cu el pe Aaron şi **veşmintele** lui, pe fiii lui Aaron şi **veşmintele** lor; **şi a sfinţit astfel pe Aaron şi veşmintele lui, pe fii lui Aaron şi veşmintele lor** împreună cu el." (*Leviticul* 8, 30).

[8] „[…] **Veşmintele sfinte ale lui Aaron vor fi după el ale fiilor lui, care le vor pune când vor fi unşi şi când vor fi consacraţi în ele**. **Vor fi purtate timp de şapte zile de acela din fiii lui care îi va urma şi care va intra în cortul întâlnirii ca să servească în sfântul locaş**." (*Exodul* 29, 29-30).

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)

Din categoria *hainelor alegorice* folosite în anumite momente, sunt de amintit, la nivelul basmului fantastic românesc, omniprezentele *haine alegoric-ceremoniale,* furate sau primite de erou de la un personaj iniţiat, uneori cu un simbolism evident (eroul în lupta cu balaurul sau alte fiinţe teriomorfe, poartă *haine cu luna în spate, soarele pe piept şi doi luceferi pe umeri*, apoi – *hainele de aramă, argint, aur* pe care le îmbracă succesiv pentru apropierea şi împlinirea dezideratului)[10];

- ***obiect al asumării unei condiţii spirituale noi*** [11]

Aici, la acest moment al asumării unei condiţii spirituale noi (fie că este vorba de rituri de purificare a veşmintelor unui străin, rituri de agregare, rituri de iniţiere, de luare în posesie sau de trecere)[12], şi în strânsă legătură fenomenologică cu

---

[9] „[…] Şi robii aceia au ieşit la răspântii, au strâns pe toţi pe care i-au găsit, şi buni, şi răi, şi sala ospăţului de nuntă s-a umplut de oaspeţi. Împăratul a intrat să-şi vadă oaspeţii **şi iată acolo un om care nu era îmbrăcat cu haină de nuntă.** « **Prietene, a zis el, cum ai intrat aici fără să ai haină de nuntă?** ». Omul acela a amuţit. Atunci împăratul a zis slujitorilor săi: « Legaţi-i mâinile şi picioarele şi luaţi-l şi aruncaţi-l în întunericul de afară! Acolo va fi plânsul şi scrâşnirea dinţilor. Căci mulţi sunt chemaţi, dar puţini sunt aleşi. »" (*Matei* 22, 10-14); „[…] Atunci ostaşii guvernatorului au adus pe Iisus în pretoriu şi au adunat toată cohorta în jurul lui. **L-au dezbrăcat de hainele lui şi l-au îmbrăcat cu o haină stacojie**. Au împletit o cunună de spini, pe care i-au pus-o pe cap, şi i-au pus o trestie în mâna dreaptă. Apoi îngenuncheau înaintea lui, îşi băteau joc de el şi ziceau: « Plecăciune, împăratul iudeilor! » Şi scuipau asupra lui şi luau trestia şi-l băteau peste cap. **După ce l-au batjocorit, l-au dezbrăcat de haina stacojie, l-au îmbrăcat cu hainele lui şi l-au dus să-l răstignească**." (*Matei* 27, 27-31); „[…] După scaldă se face îmbrăcarea mortului; **nu este voie să-i dea din hainele în care a zăcut pentru că « începe o viaţă nouă ».** Mortul trebuie să fie îmbrăcat cu hainele cele mai noi – dacă nu are îi cumpără - să treacă în lumea cealălaltă cu ce are mai bun." (Bernea, 1998, p. 28).

[10] „[…] Făt-Frumos, văzându-se iară singur, chemă calul şi voind să se veselească şi dânsul, **îmbrăcă hainele: cu soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în umeri,** îşi lăsă părul de aur pe spate, încălecă calul şi-l încură prin grădină." (Ispirescu, 1988, I, pp. 140-141; vezi şi Boer *et alii*, 1975, pp. 101-102).

[11] „[…] Pe aceşti doisprezece i-a trimis Iisus, după ce le-a poruncit, spunând: « Să nu mergeţi pe calea păgânilor şi să nu intraţi în vreo cetate a samaritenilor; ci să mergeţi mai degrabă la oile pierdute ale lui Israel. Şi pe drum predicaţi şi să ziceţi „Împărăţia cerurilor s-a apropiat!". Vindecaţi pe bolnavi, înviaţi pe morţi, curăţiţi pe leproşi, alungaţi demonii. Fără plată aţi primit, fără plată să daţi. Să nu luaţi nici aur, nici argint, nici aramă în brâiele voastre, nici traistă pentru drum, **nici două haine**, nici încălţăminte, nici toiag; căci vrednic este lucrătorul de hrana lui. »". (*Matei* 10, 5-10; *Marcu* 6, 7-9); „[…] M-am întors să văd glasul care-mi vorbea. Şi când m-am întors am văzut şapte sfeşnice de aur şi în mijlocul sfeşnicelor pe cineva care semăna cu Fiul Omului, **îmbrăcat cu o haină lungă până la picioare** şi încins la piept cu un brâu de aur." (*Apocalipsa după Ioan* 1, 12-13); „[…] O fo` demult o fată frumoasă care s-o rătăcit pân pădure ş-o apucat-o noaptea. Amu ié nu o pus să să culce, numa fo` tăt umblat, da` ea găsî cărarea care duce către sat. Într-on timp o zinit on om îmbrăcat tăt în negru şi i-o spus să margă după iel că i-a arăta drumu. Da` iel o dus-o într-o casă de ptiatră ş-acolo o grăit oarece neînţâlăs, că i-o luat minţâle ş-o înştimbat-o la obraz, de n-o mai sămănat cu ié. **Apoi i-o luat hainile şi i-o dat drumu pân pădure,** da` ié nu s-o mai putut întoarce-n sat ş-o rămas să umble numa pân păduri. Şi cui o întâlneşte numa rău îi îmblă, că nu-l lasă din mână sănătos: îi suge sufletu, îl ştimbă la faţă ori îl omoară. Ş-aşé s-o născut Fata Pădurii." (Făt, 2003, p. 684).

[12] Gennep, 1998, pp. 35, 37-38, 81-82, 99, 103-105, 144.

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)

modalitatea prin care eroul basmului românesc încearcă să își apropie erotico-marital o ființă feminină, trebuie amintit *ritul de căsătorie* pe care A. van Gennep îl analizează pe larg[13], rit dublat (atât în situațiile citate de autor, cât și în majoritatea basmelor *în care eroul înfrânge sau cucerește o ființă feminină dintr-o altă dimensiune prin furarea veșmintelor*), de un *rit de separare* (→ *oferirea altor haine* decât cele cu care a fost furată), multe aspecte interesante despre acest rit de separare oferindu-ne unele studii „aplicate"[14].

În majoritatea basmelor românești, această asumare a unei noi condiții spirituale după o greșeală sau încălcarea unei interdicții, se face prin îmbrăcarea și uzarea a trei rânduri de *haine de fier* în călătoria de regăsire, recuperare a celui râvnit/pierdut /sortit[15].

● ***hainele trans-ontologice***

- pe care eroul le solicită tatălui întru îndeplinirea dezideratului (= haine primite de tatăl eroului de la cineva inițiat sau căpătate de acesta în urma unor experiențe/inițieri, *fără aceste haine ale tatălui eroul neputându-și îndeplini sarcina*)[16];

- *care anulează orice separație ontologică* (= haine care îi permit eroului ca, prin simpla îmbrăcare, *să se metamorfozeze în tot ceea ce își dorește, redevenind întreg*)[17];

- *care încearcă să anuleze principiul vital al eroului (motivul Herakles-Nessus* = haine dăruite eroului de cineva apropiat acestuia – tatăl invidios, mama vitregă etc., *pentru a anula/a-și însuși reușita finală a acestuia*)[18].

---

[13] *Ibidem*, 112-119.

[14] Vezi, spre exemplu, Richard Barber, *King Arthur. Hero and Legend*, 1993.

[15] „[…] Fiul de împărat, auzind acest blestem, stătu, și după cce se gândi mult timp la rodiile aurite, se aprinse în el dorința de a le vedea și de a le avea; deci se duse la tată-său și îi zise: – **Tată, să-mi faci trei rânduri de haine de fier, căci am să fac o călătorie mare.** Și toată silința ce puse împăratul a opri pe fiul său de la aceasta, fu în zadar. Dacă văzu și văzu că nu-l poate opri, porunci numaidecât și i se făcu hainele; după ce le luă, fiul împăratului încălecă și plecă." (Ispirescu, 1988, p. 337).

[16] „[…] Și înțepenindu-și picioarele, rămase drept ca lumânarea. Atunci Făt-Frumos îi spuse ce avea de gând să facă și calul îi zise: – **Ca să ajungi la dorința ta, trebuie să ceri de la tată-tău** paloșul, sulița, arcul,tolba cu săgețile **și hainele ce le purta el când era flăcău**; iar pe mine să mă îngrijești cu însuți mâna ta șase săptămâni și orzul să mi-l dai fiert în lapte." (*Ibidem*, I, p. 9). Astfel de situații sunt foarte des întâlnite în basmele românești : Chivu, 1988, p. 258; Marian, 1986, p. 260; Nijloveanu, 1982, p. 37; Oprișan, 2005-2006, I, p. 191; II, pp. 213, 299; III, p. 65; Pop-Reteganul, 1986, pp. 98-99; Vasiliu, 1958, p. 239 etc.

[17] „[…] Ei au dormit iar Țugulea a rămas pază la cai. Dac-a rămas pază la cai, la furat și pă el somnu. Când l-a furat somnu, a venit trei păsări, și-a spus așa: – Cine-i ăsta? —`Ce: `I Țugulea. – Aoleo! `Ce, ăla, `ce, care i-a furat Zgripțuroaica, `ce, vinili de la picioare? – Da. `Ce, da` cealantă ce spune? – Dacă i le-a furat nu poa` să le ia. **Avem să-i lăsăm cămașa asta lui, și când s-o trezi, să dă de trei ori peste cap și să duce la zgripțuroaică și să face ce vrea el – muscă…, și intră-n odaie și ia vinili și le pune la picioare.** Așa au făcut. Au zburat păsările și când s-a trezit Țugulea, **a luat cămașa, s-a dat de trei ori peste cap și s-a dus la zgripțuroaică.** Și-n odaia din fund era vinili într-o cutie." (Oprișan, 2005-2006, III, p. 85).

[18] **„**[…] **După ce o fură** (pe Chira Chiralina – n.m. C.C.), **mama vântului de iarnă va să trimită un călugăr bătrân cu nişte cămăşi mai subţiri decât pânza de paiangen. Doamna Chiralina va cumpăra una din ele şi cum se îmbracă cu dânsa, deloc cade pe patul morţii şi dacă ar şti cineva să o ude cu lapte de turturică, ea nu moare**. Cine aude și va spune cuiva ce spusei eu, să să

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)

Semiotica imagologică a *hainelor femeieşti* din basmul fantastic românesc

Mizând totdeauna pe surprinderea acestor fiinţe nemuritoare, pentru înfrângerea şi/sau cucerirea *corpului de neatins* al acestora, eroul de basm este învăţat invariabil acelaşi lucru: să îi răpească zânei atributele divine, fără de care aceste fiinţe feminine dintr-o altă lume nu mai au nici o putere:

> […] Într-o zi, tatăl băiatului ducându-se în podul grajdului găsi pe zeiţă învelită într-un cearşaf. El îi zise că, dacă voieşte să-i dea hainele, i le dă cu condiţia să ia pe fiul său de bărbat. Zeiţa primi, **căci toată puterea sa îi sta în haine, şi fără ele nu putea să zboare**. (Fundescu, 2010, p. 215)

Că este vorba de ● *văl* [19]**,** ● *cămaşă* sau *rochie* [20]**,** ● *aripi* [21] sau de ● *haine* la modul generic[22], acest furt al veşmintelor are, la nivelul basmului fantastic românesc, conotaţii complet diferite de cele antice. De exemplu, într-un text antic clasic (*Măgarul de aur*) despre raporturile trupului carnal cu cel spiritual, raport văzut prin prisma radiografiei morale aplicate societăţii contemporane, Lucius Apuleius scria la un moment dat şi despre furtul de veşminte din băile publice, *văzut ca un act blamabil*:

---

facă piatră tot de sus până jos! […] Iar Afir rămase şi el tot la curtea împărătească şi fu prietenul cel mai din scurt al lui Dafir. **Şi iată că veni odată la curtea împărătească un călugăr bătrân, bătrân şi aduse haine de vânzare. Şi erau hainele mai subţiri ca pânza de paiangen şi frumoase, că-ţi fugeau ochii de pe ele. Şi Doamna Chiralina cumpără o cămaşă ca acelea, dar cum o îmbrăcă căzu la pat şi să beteji de moarte**. Atunci Afir la miezul nopţii când nu era nime la patul ei, intră mereuţ la ea şi o stropi cu lapte de turturică pe când ea aţâpise şi deloc i-a trecut, ca şi cum iai cu mâna." (Cătană, 1984, pp. 67-68). Aceeaşi situaţie şi la Oprişan, 2005-2006, I, p. 310; II, p. 80.

[19] „[…] Atunci uriaşul îi răspunse: -Dragul tatii, să te duci la cutare apă, acolo se scaldă Zânele şi Ielele şi numai după acelea pot să fie după cum doreşti tu. Dar când se scaldă, ele lasă păioarele pe mal şi intră în apă. Dar dacă te vei duce, să te apropii cu binişorul de mal în minutul când ele vor fi în apă, să iei o păioară. Însă când vei pleca, ele au să simtă şi au să înceapă a te goni şi a striga, spunându-ţi că stăpâna păioarei este chioară, urâtă, şchioapă, gheboasă, şi în sfârşit fel de fel de vorbe, dar tu să nu te uiţi deloc înapoi, căci de te vei uita, îţi va da o palmă şi îţi va lua păioara." (Nişcov, 1996, p. 216).

[20] „[…] Văzând ele apa atât de limpede, făcură sfat întreolaltă să se scalde. Scăldându-se, s-au dus ele la al doilea iaz, unde era apa roşie ca sângele. Cea mijlocie zise: – Când am fi ca apa asta de roşii, tare bine ar fi. Atunci le zise cea mică: – Dacă ne-am scălda, am fi aşa de roşii. Şi scăldându-se, au şi fost ca apa. De aicea s-au scăldat ele în iazul cu lapte. Feciorul urişului însă le-a pândit până s-au aruncat, şi îndată apucă el **cămeşa** celei mai oacheşă. Zâna după dânsul, zicându-i: – Soţ mi-ai fost, soţ îmi vei fi, însă cum de nu ţi-i milă de mine, de mă leşi goală să-mi ardă soarele pielea. Aruncă-ţi ochii înapoi şi-mi dă cămeşa. Când mi-a cătat feciorul înapoi, i-a dat zâna o palmă şi s-a cam mai dus." (Marian, 1986, p. 303). Tot ***cămaşă*** sau ***rochie*** fură eroul şi în alte basme (Oprişan, 2005-2006, V, p. 143; Sevastos, 1990, II, p. 59 etc.).

[21] Pop-Reteganul, 1986, p. 225.

[22] Bârlea, 1966, I, p. 481. Vezi şi la Nijloveanu, 1982, p. 93; Oprişan, 2005-2006, III, p. 333 etc.

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)

> […] Abia se aşezaseră, când iată că sosesc alţi indivizi, cu mult mai numeroşi, pe care, fără nici o şovăire, i-ai fi socotit tot tâlhari, căci şi ei aduceau o bogată pradă: monede de aur şi de argint, veselă de argint, stofe de mătase ţesute cu fie de aur. […] – Voi, însă, pe cât se pare, sunteţi hoţi cumpătaţi şi vă mulţumiţi cu mici furtişaguri de sclavi strecurându-vă cu teamă prin băile publice sau prin odăiţele vreunor bătrâne, **spre a şterpeli numai vechituri care nu valorează nici un ban!** (Apuleius, 1968, pp. 84-85)

De altfel, într-o notă de subsol dedicată acestui subiect, traducătorul şi autorul notelor de la suscitata ediţie a *Măgarului de aur*, I. Teodorescu, scria:

> Furtul veşmintelor din băile publice, palestre sau săli de ospeţe, frecvent amintit de autorii antici, era aspru pedepsit prin lege şi stârnea dispreţul tâlharilor de profesie. (*Ibidem*, nota 1)

La polul opus, pentru *înfrângerea* sau *cucerirea trupului de neatins* al unor astfel de fiinţe feminine, sunt şi basme în care eroul **nu** fură hainele acesteia, ci dimpotrivă, o ademeneşte pe aceasta cu haine ne-speciale, cumpărate din târg!, care îi permit a fura această fiinţă feminină atât de râvnită:

> […] Ia el de la împăratul patru mii de galbeni, **încalecă pe cal şi se duce la târg. Şi ce-a cumpărat? O legătură de bujănchiţe**: **o cămeşă, o rochie, un tulpan, un clopot, un papuc, o mănuşă** şi-o oglindă. Şi-ntr-un durăt ajunge la ostrovul mării, unde zgâtia de fată pusese pe gânduri şi pe Sfântul Soare. Da ea, şi-n colo şi-ncoace, şi la deal şi la vale, n-o mai ţinea locul! Ţugui băietul priponeşte bine calul în codru, lasă legătura sub malul ostrovului şi se pune la pândă. Da ea dezleagă legătura, ia cămeşa, se-mbracă şi uitându-se în oglindă, vede că-i şade bine. Se-mbracă cu tulpanul şi vede că-i şade bine. Se-ncalţă cu colţunul, da vără amândouă picioarele odată, şi vede că-i şade bine. Se-ncalţă cu papucul, da vără tot amândouă picioarele odată, şi vede că-i şade bine. Vără amândouă mânile în mănuşa ceea, şi vede că-i şade bine. Până amu-s toate bune. Când să să scoale de jos – tufă? Să mai frăsuie, se mai învârteşte, se mai cârneşte – nu-i chip, s-a-ncurcat rău în slăbăciune! Se-nvârte pe loc, ca scatiul prins în laţ. Amu-i amu, Ţugui băiete! O înşfacă frumuşel, şi la drum, să te duci, duluţă, la palaturile împărăteşti. (Furtună, 1973, p. 42)

Uneori, furarea veşmintelor este nu pentru înfrângerea sau cucerirea *trupului de neatins*, ci pentru *recuperarea* acestuia, în urma unei călătorii iniţiatice înspre tărâmul acesteia[23] sau, pur şi simplu, pentru „uzul propriu" al eroului (dar tot la sugestia cuiva iniţiat!), hainele fiind de asemenea alegorice: pe cele trei rânduri de

[23] Oprişan, 2005-2006, V, p. 228.

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)

haine furate de la zâne sunt figurate „câmpul cu florile", „cerul cu stelele", „soarele în piept, luna în spate şi doi luceferi în umeri"[24]. Aspect semnificativ de remarcat: furarea veşmintelor este făcută din prima încercare[25], din a doua încercare[26], din a treia încercare[27].

Dar, *ce sunt* sau *ce anume conţin*, ipso facto, aceste veşminte pe care eroul încearcă să le fure pentru a-şi apropia o fiinţă feminină dintr-o altă dimensiune, care, *altfel*, nu ar consimţi la o astfel de uniune erotico-maritală? Cum despre veşminte s-a spus că „sunt un fel de « sinecdocă » a persoanei, orice acţiune asupra veşmintelor fiind percepută ca un act asupra fiinţei purtătorului"[28], este de înţeles, în planul fenomenologic al *corpului de înfrânt, de cucerit* de către eroul de basm, de unde această obsesie a anulării *integrităţii divine* a personajului feminin „vânat", prin furarea *atributelor divine* (= *hainele* lăsate de acestea pe mal în timpul scaldei). *Neposedate* (încă), dar *posedabile*, *nefecundate* (încă), dar (oricând) *fecundabile*, aceste fiinţe feminine care îl fac pe eroul de basm să le pună sub semnul întrebării *natura divină* prin simpla dorinţă erotico-maritală manifestată faţă de acestea, devin „accesibile" acestuia prin *dezvăluirea secretului*. În acest sens, relevant este un pasaj din basmul *Ginerele împăratului Roşu* (colecţia S. Fl. Marian), basm în care se menţionează în mod explicit caracterul aparte pe care îl au *hainele* acestor fiinţe feminine dintr-o altă lume, venite să se scalde într-un iaz din lumea profană a eroului[29].

În mod invariabil, după *furarea atributelor divine*, aceste fiinţe feminine dintr-o altă lume sunt obligate, ba mai mult, constrânse să se căsătorească cu eroii:

---

[24] „[…] Calul adesea venea pe la domnul său, şi într-o zi îi zise să bage bine de seamă, cum că în una din case zânele aveau o baie, că acea baie, la câţiva ani, într-o zi hotărâtă, curge aur, şi cine se scaldă întâi, aceluia i se face părul de aur. **Îi mai spuse să vază că într-unul din tronurile casei**, **zânele aveau o legătură cu trei rânduri de haine, pe care le păstrau cu îngrijire**." (Ispirescu, 1988, I, p. 137).

[25] Marian, 1986, p. 81; Oprişan, 2005-2006, V, p. 143; Pop-Reteganul, 1986, pp. 224-225; Vasiliu, 1958, pp. 215-217.

[26] Marian, 1986, pp. 303-304.

[27] Bârlea, Ovidiu, 1976, pp. 183-184; Haşdeu, 2000, p. 57; Nijloveanu, 1982, pp. 93-95; Nişcov, 1996, pp. 216-217; Oprişan, 2005-2006, I, pp. 124-127; Şăineanu, 1978, pp. 223-224.

[28] Evseev, 1994, p. 80.

[29] „[…] Feciorul, cum a ascultat aceste cuvinte, se întoarse îndărăpt fără să zică vrun cuvânt. A doua zi se duse iară cu oile şi caprele moşneagului până aproape de iaz şi după ce ajunse acolo, se ascunse după o tufă şi, când au venit zânele să se scalde, el ţup de după tufă şi haţ cămăşile în mână şi la fugă, neicule. Zânele, văzând acestea, ieşiră ca fripte din apă şi se luară cu fuga după dânsul, însă el tot fugea şi iar fugea, şi iar fugea şi nu voia să steie nici un pic pe loc deşi zânele îl chemau şi-l strigau să steie, şi se rugau şi-i juruiau orişice numai să le deie cămeşile înapoi. El nu voia nici să le asculte, da decum să le întoarcă cămeşile, ci mergea tot înainte. Ce să facă acuma zânele? Ce să înceapă? **Toată puterea lor sta în cămeşi şi cămeşile erau la fecior şi feciorul nici n-avea grija lor.** Cum să-şi ieie cămeşile de la dânsul? Se rugară cât se rugară, în zădar însă, că feciorul nu voia nicidecum să le asculte, el se făcea că nici nu le aude, deşi le auzea destul de bine cum se vaieră şi se tânguiesc de ţi să rumpea inima." (Marian, 1986, p. 81).

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)

> […] – Du-te, Ioane, şi pândeşte când se scaldă, ia cămaşa celei mari şi fugi şi îndărăt să nu te uiţi, că-ţi dă o palmă şi-ţi ia cămaşa; şi tocmai aşa s-a şi întâmplat. Tot astfel s-a întâmplat şi cu cea mijlocie. **Când pe cea mică a şi luat-o în căsătorie şi cămaşa care a luat-o, nu i-a mai dat-o, ci a pus-o în ladă, căci de i-o da, zâna zbura şi tânăru rămânea fără ea.** (Haşdeu, 2000, p. 57)[30]

Da, farmecele lor trupeşti pot deveni „un bun" al eroului, chiar în ciuda nesituării eroului muritor aproape de situaţia spiritual-materială a acestei nemuritoare fiinţe feminine râvnite. Condiţia *sine qua non* este respectarea unei interdicţii stipulate de cineva *deja iniţiat,* recte: aceea de a se uita în urmă, după furarea *atributelor divine* ale acestei fiinţe feminine râvnite[31]. Dublate, evident, de înlocuirea acestor haine furate cu alte veşminte, ordinare, *fără conţinut ontic*. Căci, fără veşmintele proprii (= cele care dădeau/asigurau *consistenţa invizibilă* a *corpului râvnit*), *zânele* nu doar că devin *vulnerabile, „accesibile*" (erotico-marital) eroului, dar, cumva, destructurează şi imaginea eroului asupra *corpului de neatins* de dinainte. Practic, lipsite de atributul care le făcea invulnerabile, inaccesibile (= *hainele lor speciale*), *sentimentul de reuşită* al eroului se va construi, de acum încolo, în jurul unei *forme vizibile, cucerite*, nu în jurul *conţinutului de dinainte* (= *zânele de pândit* versus *hainele de furat*).

Că această *anulare a identităţii divine* prin *furarea atributelor specifice acestei stări,* este una posibilă şi/sau temporară, că această uniune maritală este invariabil *împotriva voinţei* (prime a) *zânei*, ne-o demonstrează, fără putinţă de tagădă, grija aparte pe care eroul o manifestă faţă de aceste atribute divine furate:

> […] **Parsion însă era om cuminte**, **el ştia că de va pune mâna pe aripi, atât o mai vede**; deci se puse şi cusu aripile în pieptar, nime să nu ştie de ele. Ea bine ştia că unde sunt, dar nu se putea apropia să le descoasă, că el îşi grijea pieptarul ca ochii. (Pop-Reteganul, 1986, p. 225)

Ba, mai mult: uneori, pentru anularea unui statut real, obiectiv deţinut (= frumuseţea deosebită a fetei de împărat), unele personaje malefice (= mama vitregă a acesteia) prezintă unele haine ca fiind adevărate „matrici ale frumuseţii", aproape un fel de haute-couture![32]

---

[30] Aceeaşi situaţie avem şi la Marian, 1986, p. 303; Nijloveanu, 1982, pp. 94-95; Nişcov, 1996, p. 217; Oprişan, 2005-2006, I, p. 126; Pop-Reteganul, 1986, p. 225.

[31] De altfel, această temă a reprezentat obiectul cercetării mele, concretizate în teza de doctorat (*Interdicţia de a te uita în urmă în basmul fantastic românesc*, 482 p., susţinută la Facultatea de Litere a Universităţii Bucureşti, unde poate fi consultată).

[32] „[…] Şi ce i-a zis la fată? – Vai de mine, fată mândră şi frumoasă, tare eşti frumoasă, **da` mai frumoasă-ai fi, dac-ai avea o rochie de-a zânelor**. N-ar fi nimeni pe faţa pământului ca tine!" (Oprişan, 2005-2006, V, p. 142).

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)

În fine, nu pot încheia acest scurt periplu prin lumea hainelor femeieşti din basmul fantastic românesc, fără a aminti şi aşa-numitele ***cămăşi ale morţii***, destul de prezente la nivelul basmului fantastic românesc[33]. Vorbeam într-un alt loc[34] despre valenţele magice ale unor obiecte folosite în basmul fantastic românesc: acolo, printre celelalte obiecte, clasificasem (la *obiecte magice cu frecvenţă rară*) şi aceste haine care pot fi grupate sub *motivul Herakles-Nessus*. Cu adevărat „exotic" prin raritatea sa (totuşi, avem, în mii de basme, doar vreo 5-6 astfel de menţiuni!), acest obiect magic din basmul fantastic românesc, trebuie că îşi are backgroundul în episodul mitic al morţii lui *Herakles*[35]. La nivelul *mitologicului* de basm românesc, ***cămaşa*** ca simbol al *protecţiei*, al *trecerii* şi/sau *iniţierii* [36], o regăsim într-un episod celebru – cel al jucării şi atribuirii cămăşii lui Iisus[37]. Interesant este însă faptul că, dacă la nivelul mentalitarului tradiţional *cămaşa***,** mai ales sub forma *cămăşii ciumei*[38]*,* are rol eminamente apotropaic[39]*,* în basmul fantastic românesc are, aproape totdeauna!, valenţele unui ***obiect magic malefic!*** [40] Dată fiind bogăţia de trimiteri mitofolclorice la valenţele apotropaice ale *cămăşii*, având în vedere şi motivaţiile de

[33] Creţu, 2010, I, pp. 115, 169; Oprişan, 2005-2006, I, p. 310; II, p. 80; VI, p. 309 etc.

[34] „Hermeneutica obiectelor magice din basmul fantastic românesc", studiu în curs de tipărire la *Danubius*, periodicul Muzeului Judeţean Galaţi.

[35] Diodor din Sicilia, 1981, IV, XXXVIII.

[36] Într-un basm al colecţiei I. Oprişan (*Cu Ţugulea*), *eroul are o cămaşă care îl poate metamorfoza în orice îşi doreşte*! (vezi în Oprişan, 2005-2006, III, p. 85).

[37] „Ostaşii, după ce au răstignit pe Iisus, i-au luat hainele şi le-au făcut patru părţi: câte o parte pentru fiecare ostaş. **Dar cămaşa n-avea nici o cusătură, ci era dintr-o singură ţesătură de sus până jos. Şi au zis unul către altul: « Să n-o sfâşiem, ci să aruncăm sorţi pentru ea, a cui să fie; aceasta ca să se împlinească Scriptura care zice: *Şi-au împărţit hainele mele între ei şi pentru cămaşa mea au aruncat sorţi.* »**" (*Ioan* 19, 23-24; sublinierea îmi aparţine, C.C.).

[38] Candrea, 1999, pp. 165-167, uneori fiind numită „*cămaşa de izbândă*" (*Ibidem*, p. 166); Gorovei, 2003, pp. 36-38, XCVIII, 510-535, îndeosebi 521-522; Olteanu, 1998a, p. 49; *Idem*, 1998b, p. 224 etc.

[39] „În special pentru copii, e cu primejdie apropierea unei femei „la lună". De aceea nu e permis să se ducă la lăuze decât femeile « curate », căci altminteri se umple copilul de spurcat, de rofii, de bube pe cap şi pe trup, iar vara se opărăşte. În cazul însă că se duc, spre a nu păţi ceva copilul, când intră în casă, se duc de-l şterg cu poala cămăşii, zicând: « Cum e mă-ta de curată, aşa sunt şi eu. »" (Candrea, 1999, p. 58; alte menţiuni ale **rolului apotropaic al *cămăşii* -** *de înţărcat, de moroi, de gura soacrei, de samcă, de jungi* etc., la paginile 89, 92, 168, 179, 203, 260, 262, 289, 320, 369, 391, 393, 401, 407, 433).

[40] „[…] După ce o fură, mama vântului de iarnă va să trimită un călugăr bătrân cu **nişte cămăşi mai subţiri decât pânza de paiangen. Doamna Chiralina va cumpăra una din ele şi cum se îmbracă cu dânsa, deloc cade pe patul morţii şi dacă ar şti cineva să o ude cu lapte de turturică, ea nu moare.** Cine aude şi va spune cuiva ce spusei eu, să se facă piatră tot de sus până jos! […] **Şi iată că odată veni la curtea împărătească un călugăr bătrân, bătrân şi aduse haine de vânzare. Şi erau hainele mai subţiri ca pânza de paiangen şi frumoase, că-ţi fugeau ochii de pe ele. Şi Doamna Chiralina cumpără o cămaşă de acelea, dar cum o îmbrăcă căzu la pat şi să beteji de moarte. Atunci Afir la miezul nopţii când nu era nime la patul ei, intră mereuţ la ea şi o stropi cu lapte de turturică pe când ea aţâpise şi deloc i-a trecut, ca şi cum iai cu mâna.**" (Cătană, 1984, pp. 67-68).

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)

ordin social şi mitico-simbolic ale acestei ocupaţii[41], neomiţând *ritualul ţeserii* şi *cusutului* acestor *cămăşi ale ciumei,* cu siguranţă ar trebui făcută apropierea cu o altă ocupaţie învestită cu rol sacramental (recte: *ţesutul ritual*[42]), existând autori care au scris chiar şi despre *rolul cosmogonic al urzelii*[43]…

Venind sau trăind din/în tărâmuri nepământeşti, inaccesibile sau greu accesibile, şi atunci doar prin *ritualuri de iniţiere* sau *graţie unor adjuvanţi/adjutanţi magici*, aceste fiinţe sunt delicate, fragile[44], fecioare, de-o frumuseţe desăvârşită, frumos îmbrăcate, dedate jocului sau cântatului, stăpânind obiecte sau tehnici magice. Au, carevasăzică, toate calităţile şi atributele pe care orice fiinţă umană din societăţile tradiţionale, *încă ancorate în ontic*, le râvnea: *frumuseţe desăvârşită, imortalitate, liniştea dată de nestringenţa lucrurilor materiale, posibilitatea metamorfozării, a zborului*. Ca atare, cum să nu fie dorite, aproape „vânate", fie şi la nivelul imaginarului!, astfel de fiinţe feminine deosebite, mai ales dacă, o dată aduse în planul material, *palpabil*, al eroului, *îi puteau naşte acestuia copii cu calităţi asemănătoare, departe de statutul uman, obişnuit*?!

Că toate aceste calităţi şi atribute râvnite la fiinţele din alte lumi, aveau un „filtru de receptare" în lumea tradiţională, generatoare şi consumatoare de astfel de producţii epice, ne-o dovedesc unele basme (vezi, spre exemplu, *Zâna Apelor*, colecţia I. Pop-Reteganul), în care *zâna* are, fără doar şi poate, ceea ce s-ar putea numi *frumuseţe rurală* (= haine, atitudine decentă, hărnicie, supunere etc.):

> […] Dar când dă să o spintece, mreana îi scapă din mână şi cum cade jos cum se face o drăguţă de fată ca ruptă din soare şi îmbrăcată colea ca o zână; **cu iie albă ca laptele, împănată cu flori galbene, roşii şi vinete de mătasă, cu cătrinţi ca fetele noastre, cu pieptăruţ mândru tot pene şi cu părul slobozit pe spate.** (Pop-Reteganul, 1986, pp. 215-217)

În plus, şi deloc surprinzător pentru acest imaginar tradiţional în care imaginea formală asupra *celuilalt,* fie el şi o fiinţă dintr-o altă dimensiune/lume!, este tratată prin filtrul propriu de reprezentare, nu doar fiinţele fantastice *benefice* sunt frumoase şi ancorate într-un **cotidian al ruralului**, ci până şi cele *malefice*, şi astfel de fiinţe fiind îmbrăcate în haine tradiţionale![45]

---

[41] Ovidius, 1972, VI, pp. 5-145.
[42] Olteanu, 1998a, pp. 334-335.
[43] Brill, 1994, I, p. 176; Niculiţă-Voronca, 1998, I, p. 332; II, p. 401 şi următ.
[44] Majoritatea, când sunt numite, au atribute vegetale: *Ileana Cosânzeana-din-cosiţă-ruja-i-cântă, / Doamna Florilor, / care codrii îi înfrunzeşte / şi câmpia îi înfloreşte* (Boer *et alii*, 1975, p. 146); *Rozuna, Doamna florilor* (Cătană, 1984, p. 45); *Floarea Florilor, Doamna Zânelor* (Pop-Reteganul, 1986, p. 391); *Floarea Florilor* (Stăncescu, 1980, p. 92) etc.
[45] „Ştima apei este vietatea fiecărei ape, nimfa apelor românești. Dar o nimfă răufăcătoare, apropiată mai mult sirenelor. În imaginaţia mitologică ea apare ca o femeie frumoasă cu înfăţişare albă, sălbatecă, voinică şi mândră la boi când pune piciorul pe pământ. Poartă **cămaşă cu altiţă şi ştergar**

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)

Totuşi, *frumuseţea rurală* a acestor fiinţe supranaturale nu are de ce să ne mire, din cel puţin două motive: 1) *aceste producţii epice au fost generate de lumea satului tradiţional*, în care circulau/se transmiteau pe cale orală; 2) dacă *la nivelul atributelor*, fenomenologia acestor fiinţe supranaturale nu putea fi prea mult influenţată de realitatea „lumească", la nivelul antropologiei în schimb, creatorul sau colportorul de basm a putut *inova, adecva* realităţi cotidiene la o suprarealitate ontologică[46].

Reuşind, *astfel*, să îmbogăţească epicul, dar, mai ales!, să dinamizeze, să obiectivizeze şi să dea consistenţă imaginară unei structuri abstracte, *altfel* lipsite de credibilitate…

Bibliografie

Apuleius, Lucius, 1968, *Măgarul de aur* (Trad. şi note de I. Teodorescu, Prefaţă de N.I. Niculiţă), Bucureşti, Ed. pentru Literatură.

Barber, Richard, 1993, *King Arthur. Hero and Legend*, Woodbridge, Routledge.

Barnes, Ruth, Eicher, Joanne B., (eds.), 1992, *Dress and Gender: Making and Meaning*, Oxford.

Bârlea, Ovidiu, 1966, *Antologie de proză populară epică*, vol. I-III, Bucureşti, Editura pentru literatură.

Bârlea, Ovidiu, 1976, *Mică enciclopedie a poveştilor româneşti*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică.

Bernea, Ernest, 1998, *Moartea şi înmormântarea în Gorjul de nord*, Bucureşti, Ed. Cartea Românească.

Boer, Demetriu; Stănescu Arădanul, Mircea Vasile ; Cacoveanu, Ştefan, 1975, *Poveşti din Transilvania*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia.

Brill, Tony, 1994, *Legendele românilor. I. Legendele cosmosului, II. Legendele florei*, Bucureşti, Ed. Grai şi Suflet – Cultura Naţională.

Candrea, Ioan-Aurel, 1999, *Folclorul medical român comparat. Privire generală. Medicina magică* (Studiu introductiv de Lucia Berdan), Iaşi, Ed. Polirom.

Cătană, George, 1984, *Basme, poveşti şi balade*, Timişoara, Ed. Facla.

---

ce-i ţine părul lung până la pământ, ce sclipeşte ca aurul în bătaia Soarelui." (Olinescu, 2001, pp. 315-316; cu sublinierile mele, C.C.).

[46] Aş aminti aici situaţiile deosebite vizând o anumită fenomenologie a *corpului de lepădat/de devoalat* vs. *de re-întrupat,* ilustrate fericit, la nivelul imaginarului tradiţional, prin dezbrăcarea unei rochii (de către fată), a unei piei (de către şarpe): „[…] Fata s-a dus la-mpărat şi-a cerut ăle noo rochii dă s-a-mbrăcat cu ele ş-a venit la şarpe. Şarpili, cum a văzut-o, `ce: – Dezbracă-te, fato, să te mănânc! – Dezbracă-te şi tu, bală spurcată, d-o piele! După ce s-a dezbrăcat amândoi, şarpili`ce: – Dezbracă-te, fato, să te mănânc! – Dezbracă-te şi tu, bală spurcată, d-o piele! Şi-aşa a făcut pân-a rămas ea într-o rochie şi el într-o piele. Şi `ce: – Dezbracă-te, fato, să te mănânc! – Dezbracă-te şi tu, bală spurcată, d-o piele! Şi, când s-a dezbrăcat şarpili dă pielea-aia, a rămas un flăcau frumos, pă soare puteai să ţii ochii, pă iel nu. Şi `ce: – Fato, dacă tu m-ai băgat în mămica şi m-ai făcut dân şarpe om, domn să-ţi fiu, doamnă să-mi fii, pân la ceas dă moarte. Ş-a făcut nuntă fata cu şarpili, şi-a rămas acolo la-mpărăţie." (Păun, Angelescu, 1989, p. 139). Aceeaşi situaţie şi la Oprişan, 2005-2006, III, p. 305.

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)

Chivu, Iulian, 1988, *Basmul cu Soarele şi Luna. Din basmele Spaţiului şi Timpului* (Antologie, prefaţă şi bibliografie de I. Chivu), Bucureşti, Ed. Minerva.
Cioancă, Costel, 2015, *Motivul Fecioarei războinice din basmul fantastic românesc*, în *Memoria Ethnologica*, 54-55 (ianuarie-iunie).
Cordwell, Justine M., Schwarz, Ronald A. (editors), 1979, *The Fabrisc of Culture. The Anthropology of Clothing and Adornment*, Haga, Mouton.
Creţu, Grigore, 2010, *Basme populare româneşti*, vol. I-II (Ed. îngrijită de I. Datcu şi I. Stănculescu, Prefaţă de I. Datcu), Bucureşti, Ed. Saeculum I.O.
Diodor din Sicilia, 1981, *Biblioteca istorică* (Trad. R. Hâncu, Vl. Iliescu, studiu introductiv şi note istorice de Vl. Iliescu), Bucureşti, Ed. Sport-Turism.
Evseev, Ivan, 1994, *Dicţionar de simboluri şi arhetipuri culturale*, Timişoara, Ed. Amarcord.
Făt, Parasca, 2003, *Fata Pădurii şi Omul Nopţii. Frumuşelele (III) – Legende mitologice din Maramureş (întâmplări, păţanii),* în *Memoria Ethnologica*, 6-7 (ianuarie-iunie).
Fundescu, Ioan C., [1867] 2010, *Basme, oraţii, păcălituri şi ghicitori*, în vol. *Basmele românilor*, IV, Bucureşti, Ed. Curtea Veche.
Furtună, Dumitru, [1912] 1973, *Izvodiri din bătrâni. Basme, legende, snoave, cântice bătrâneşti şi pluguşoare din Moldova,* Bucureşti, Ed. Minerva.
Gennep, Arnold van, 1998, *Riturile de trecere* (Trad. Lucia Berdan, Nora Vasilescu, Studiu introductiv – N. Constantinescu, Postfaţă – Lucia Berdan), Iaşi, Ed. Polirom.
Gorovei, Artur, 2003, *Credinţi şi superstiţii ale poporului român* (ed. îngrijită de Iordan Datcu), Bucureşti, Ed. Grai şi Suflet – Cultura Naţională.
Haşdeu, Bogdan Petriceicu, 2000, *Literatură populară. Basme populare româneşti* (Ediţie îngrijită de Lia Stoica Vasilescu, Prefaţă de Ov. Bârlea), Bucureşti, Ed. Grai şi Suflet – Cultura Naţională.
Ispirescu, Petre, [1882] 1988, *Legende sau Basmele românilor*, vol. I-II (Ed. îngrijită de Aristiţa Avramescu), Bucureşti, Ed. Cartea românească.
Marian, Simeon Florea, 1986, *Basme populare româneşti* (Ed. îngrijită şi prefaţă P. Leu), Bucureşti, Ed. Minerva.
Niculiţă-Voronca, Elena, 1998, *Datinile şi credinţele poporului român, adunate şi aşezate în ordine mitologică*, vol. I-II (Ed. îngrijită de V. Durnea, Studiu introductiv de Lucia Berdan), Iaşi, Ed. Polirom.
Nijloveanu, Ion, 1982, *Folclor din Oltenia şi Muntenia (VIII). Basme populare româneşti*, Bucureşti, Ed. Minerva.
Nişcov, Viorica, 1996, *A fost de unde n-a fost. Basmul popular românesc. Excurs critic şi texte comentate*, Bucureşti, Ed. Humanitas.
Olinescu, Marcel, [1944] 2001, *Mitologie românească* (Ed. critică şi prefaţă de I. Oprişan), Bucureşti, Ed. Saeculum I.O.
Olteanu, Antoaneta, 1998a, *Ipostaze ale maleficului în medicina magică*, Bucureşti, Ed. Paideia.
Olteanu, Antoaneta, 1998b, *Metamorfozele sacrului: dicţionar de mitologie populară*, Bucureşti, Ed. Paideia.
Oprişan, Ionel, 2005-2006, *Basme fantastice româneşti*, vol. I-XI, Bucureşti, Ed. Vestala.
Ovidius, Publius, 1972, *Metamorfoze* (Studiu introductiv, traducere şi note – D. Popescu), Bucureşti, Ed. Ştiinţifică.
Păun, Octav; Angelescu, Silviu, 1989, *Basme, cântece bătrâneşti şi doine*, Bucureşti, Ed. Minerva.

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)

Pop-Reteganul, Ioan, [1888] 1986, *Poveşti ardeleneşti. Basme, legende, snoave, tradiţii şi povestiri* (Ed. îngrijită şi studiu introductiv de V. Netea), Bucureşti, Ed. Minerva.
Sevastos, Elena Didia Odorica, 1990, *Literatură populară,* vol. I-II (Ed. îngrijită şi Prefaţă de I. Ilişiu), Bucureşti, Ed. Minerva.
Stăncescu, Dumitru, 1980, *Basme culese din popor*, Bucureşti, Ed. Ion Creangă.
Şăineanu, Lazăr, 1978, *Basmele române în comparaţiune cu legendele antice clasice şi în legătură cu basmele popoarelor învecinate şi ale tuturor popoarelor romanice*, Bucureşti, Ed. Minerva.
Şerb, Ilie, 1967, *Făt-Frumos cu părul de aur. Basme populare româneşti*, vol. I-II (Ediţie îngrijită de I. Şerb), Bucureşti, Ed. pentru Literatură.
Tarlo, Emma, 1996, *Clothing Matters: Dress and Identity in India*, Chicago, The University Press.
Vasiliu, Alexandru, [1927] 1958, *Poveşti,* Bucureşti, Ed.Tineretului.
Welters, Linda (ed.), 1999, *Folk Dress in Europe and Anatolia. Beliefs about protection and fertility*, Oxford International Publishers Ltd.

BDD-A21056 © 2015 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:19 UTC)